

VILÁGHÍRŰ ELMARADOTTAK

**Bármennyire
szomszéd
Jósvafő
és Aggtelek,
semmi hasonlóság!**

HULL CSEPPRE

— Jó reggelt! Buzetzký igazgató urat keressük.

A szomszéd helyiségből kiharsogott egy bariton:

— Nem, akkor sem! Küldjétek csak el mielőbb!

A babaarcú, hegyes orrú titkárnővel összeakadt a tekintetünk.

— Ó az? — kérdeztem.

— Ó... Csak telefonál.

Korán érkezünk, sétálunk egyet.

Ezen a szép reggelen még egyetlen turista sem ácsorgott a függőleges sziklafal ajtóval zárt hasadéka előtt, amely oly ismertté tette Aggtelek nevét, hogy attól akár a világ közepe is lehetne. Ennek fura következménye például, hogy a vasút legközelebbi, de három faluval odébb lévő állomására is felkerült e név, hogy a távolról ideigyekvők tudják, hol kell leszállniuk. Legfeljebb aztán csodálkoznak.

Pedig ez a hely a világ középpontjától igencsak távol eső csücsök csupán. Hivatalosan is besoroltatott az ország elmaradott térségei közé. Amikor 1985-től a majdnem 20 ezer hektáros tájvédelmi körzetet nemzeti parkká nyilvánították, felöltött a gondolat: az elmaradottság csak fokozódhat. Az ember veszélyes lény. Márpedig erre felé, a pazar cseppkőüreges hátán is olyan értékek találhatók, amelyek sérelme — nem túlzás — pótolhatatlan kárt okozhat. Sehol máshol nem nyílik a tornai vértő sárga virága, s itt fészkelnek Európában legdélebbre a császármadár-családok.

De hogyan él egy rezervátum közepébe került két falu népe?

Aggteleki faggatózás

Ittunk egy kávét a sziklafal alatti tér túloldalán, aztán autóval indultunk be a faluba. Megálltunk a benzinkútnál, most van idő tanakolni, később ki tudja...

— Normál megfelel? Csak azt tartunk — mondta a kútkezelő.

— Olyan ritka erre az autós, hogy nem éri meg többfelét tartani? — kérdeztem fizetés közben.

— Lesz nemsokára. A nemzeti park kibővíteti a kutat.

A domboldali temető drótkerítése mögött nagymama libikóztatta kisunokáit. Lánya odébb gyomlálta egy

Foto: KERÉKES GÁBOR

sír virágait. Sok a fejfa nélküli talajhullám, sok fejfáról meg ledörzsölte már az idő a rákarcolt nevet. Az utóbbi évek sírjai között egyre több műkö peremű, többszemélyes. Rajtuk a művirág csokrok, koszorúk, hóbelen, fagyban dermedten színeskednek. Mire körbenéztünk, a vidor unokák már a hintán lökdöstették magukat a nagymamával.

— A kislány Tekla, a fiú Olivér. A bátyám sírjához jöttünk ki. A múlt évben egy reggel hazajött a bévékából és meghalt. Infarktus. Nőtlen volt, egy napig senki nem vette észre.

A nagymama pénzváltó a határon — két forint huszonkét fillérért ad egy koronát —, ma szabadnapos. Az ura Lőcsey János, reggel négykor kel, délután négy felé ér haza; ő is a vegyi kombinátban dolgozik, Kazincbarcikán. Lánya gyeden van, veje egy miskolci cég üzletkötője.

Aggtelektől Kazincbarcika 35, Miskolcra még jó 20 kilométer.

— Földjük van?

— Négy hold. A gyere-

keknek nincs, nekünk szoktak besegíteni, így megvan a krumpli, kukorica, bab, búza, árpa, lucerna, lóhere, mert még szarvasmarhát is tartunk.

Másnap kevéssel pirkadat után, a fenti mondat „még” szócskájának addig egyértelmű jelentése nagyon is bizonytalanná vált.

Reggel ötör keltünk, hogy fél hatkor ott legyünk a szépen rendbe tett hangtorony tövében, amikor a keményléptű peckes csordás felérkezik tóparti házából. A csordás jött is. A ragályi pöttöm juhászra viszont csak hiába vártak a birkáikat a kapu elé kitevelt asszonyok. Egymás közötti csevelyükbe szólva kérdeztem, hogy s mint vannak itt, közepén a nemzeti parknak. Őket idézem:

— Tisztaság szempontjából az első helyen állunk, már azért is morog az utcaszeprő, hogy kihajtsuk ide a birkákat. Most a szennyvízcsatorna épül, 36 ezer az utcai bekötésig mindenkinek, akár van családja, akár nincs.

— A temetőbe, a régi ravatalozóba akarunk egy kiállítás, merthogy tavaly elkészült az új. És a temetőt is szépíteni akarjuk növényekkel.

— A halottaknak? Az nincs tervben, hogy legyen egy rendes népbolt, hogy egy harisnyát tudjak venni? Nemcsak azt kell nézni, hány állandó lakója van a községnek, hanem a rengeteg kirándulót is. A boltból könnyen elfogy a kenyér, a tej, ha sok gyerek érkezik. De a legfontosabb egy gyógyszertár lenne Putnokra, Ózdra járunk gyógyszerért.

— Ha jön az anyukám Sajószentpéterről, ő hoz nekünk gyógyszert...

— Sok hátránya van ennek a nemzeti parknak! Miket csinálnak! A csatorna miatt 200 mázsa széna ment pazarba! Feltúrták dózerral a földet, nem lehet kaszálni.

— Se fürdőszobánk, se vízvezetékünk, 57 ezer a kettőnk nyugdíja, mégis ki-vetették ránk a csatornapénzt!

— Tóth úr, mi legyen, ha nem jön a juhász? — for-

Hogyan él egy rezervátum közepébe került két falu népe?

**CSEPP
HULL
CSEPPRE**

dultak a mellénk érkezett-hez. Tóth úr elindult a birkákkal a falu szélé felé. Merthogy ilyenkor eszik a jószág, mikor még harmatos a fű.

— Mire jó a birka, Tóth úr? — szoltam még utána.

— Ez most meg hozza a pénzét! A 13-14 kilós állatért kilónként 120 forintot fizetnek, azt meg két-három hónap alatt felszedi.

A birkák sorsa rendeződött, ki-ki fordult a dolga után. Megláttam egy különös, rozszant, kihalt kis házat: utcai oldalán egy négyszögletes alaprajzú, kiugró helyiség.

— Ez volt valamikor a mézárszék — közölte egy tejescannával igyekvő asszony. — Nincs szigetelve, most fogják lebontani.

Együtt mentünk az utca túloldalára, a tejcsarnokba. A családi ház aljában levő helyiséget csillogó fémtartály uralja, ez habzsolja fel napról napra a kannák fehér folyadékát.

— 380-400 litert hoznak naponta — mondta sürgő-forgó kezelője, Vattai Jánosné, s két átvétel közt kenyeret, maga köpülte vajat hozott. — Gondolom, nem reggeliztek még.

— Hány tehén van a faluban?

— 58. Most 25 szállítónk van, 10-12 éve még 70-80 volt.

— Túl sok nyűg van a marháival? Azért kevesebb?

— Keveset fizetnek a tejért. Korábban a pálinkához mérték az árát: 3 forint volt egy féldeci, és annyi egy liter tej is. Most az olcsó pálinka sincs tíz forint alatt, viszont a nyári tejért is csak 6 forint 88 fillért fizetnek. Na, de itt jön a legeltetési bizottság elnöke, őt is kérdezheti!

Magas asszony nyitott be, Bokros Lajosné.

— Bizottságelnök? Az vagyok. mert rámfogtátok! Kevés a tehén, senki nem akarta vállalni. Mert fizetni kell a bacsónak havi 6 ezret, meg 2 ezer 26 forint az esztékája, és kapja a karácsonyi jutalmat. Mikor több volt a tehén, 800 forint esett egy emberre egy esztendőben, most 1500. De hát nem foglalkozik a tehénnel már más, csak egy vékony középréteg; az idős ember nem bírja, a fiatal üzembe jár, nem vesződik vele.

Ekkor jutott eszembe az az előző napi „még”. És a

CSEPP HULL CSEPPRE

Hivatalosan is besoroltatott az ország elmaradott térsegei közé.

kérdés: vajon az ember nem fog-e el?

— Öregszik, fiatalodik a nép? — kopogtattam be a tanácsban Makkay Mária elnöknőhöz. Ő fiatal, derűs, higgadt beszédű.

— Stagnál. A 30-as évektől végignézttem a népesség alakulását, s Aggteleken nagyon régóta 630 lélek lakik. Egyszer mutatott többet, 900-at, szerintem csak egy rossz statisztika miatt. Elhalálozás, születés egyensúlyban van. Innen nem na-

Jósvafőre, útközben láthatják a telefonszerelőket. A leendő központunk számára beszereltetjük ugyanis a crossbart. Menjünk máris? — *Mehetünk.*

Hangulatos hegyi úton kanyarogtunk hét kilométert. Ahogy célba érve megálltunk a vendéglő előtt, megjegyeztem:

— *Bármennyire szomszéd Jósvafő és Aggtelek, semmi hasonlóság!*

— Azért hozzuk át ide a központunkat. Mert ha már az a nevünk, hogy nemzeti park, úgy gondoltuk, hogy alapfunkcióink hibátlan ellátása mellett az egyéb nemzeti értékek védelme is a kötelességünk. Jósvafő mindig szegényebb volt Aggteleknél, s ezért megmaradt a völgyek találkozásában kialakult település ősi szerkezete, nagyon szép, régi házzal. Ezek közül hármát már megvettünk. Kettőben szolgálati lakások lesznek. Mivel csak állami építővállalattal köthettünk szerződést — távolról küldi dolgozóit, szinte szívességből —, 1,6 millióba kerül egynek a rendbehozása. Így egyelőre nem jut a harmadikra; ott lehet majd az idegenforgalmi központunk és ott tartjuk a huculokat is...

— Kiket?

— Nem hallott róliuk?

Ahol a Jósza összefolyik a Kecő és a Tohonya patak, sárga udvarház áll.

Istállójában pedig három alacsony, hosszú sörényű ló.

— Nahát, ez a huculok maradéka — közölte az igazgató. — Orvosra szorultak. A többi kint legel a Tohonya-völgyben. Ez a fajta az ismertebb tarpán hegyi változata. A Monarchia hadserege általánosan használta. A ménes az állatkert tulajdona. Hely hiányában kiadták tartásra, tavaly állapodtunk meg, hogy idegyűjtjük őket. Huszonháromat sikerült összeszedni, több nincs is az országban.

Patak partján, artézi kútból igyekeztünk vizet fakasztani, amikor távoli, de erősödő csobogást hallottam. Ahol közvetlenül egy ház lábánál áramlik a víz, egy hintó tűnt fel, apró lovakkal a rúdja mellett. Mint kiderült, a patak medre a közút annak, aki felfelé igyekszik a völgyben. Ha egy Nívával is, de a sodrásban gázolunk aztán mi is, hiszen arra a ménes.

Vásárol a park

— Szép, szép, de tulajdonképpen minek ide a hucul? — tettem szóvá kételem az igazgatónak. — *Miért nem elég a barlangrengeteg, s fölötté a tornai vértő, a császármadár, a jégkorszaki lápmaradvány és sok száz különleges társuk?*

— Azzal az elképzeléssel láttunk itt munkához, hogy egy újszerű, önálló nemzeti parkot hozunk létre. Ilyen alig akad a világban, szinte valamennyit az állami költségvetésből tartják fenn. A kevés kivétel egyike a jugoszláviai Plitvica. Az ottani gyakorlatból számunkra a legfontosabb: egy kézbe kell venni mindent a terület kezelésétől a pecsenyesütésig. Ugyanis az éttermek, a pecsenyesütők, a szuvenírárusok hozzák azt a jövedelmet, amelyből a rendszert el lehet tartani. Két éve úgy kezdtük a munkát, hogy az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal átvette kezelésre a barlangot, a mellette lévő Barlang Szállót, s a kempinget. Jósvafőn pedig épületeket vásároltunk, de területet is: a Tengerszem-tavat és környékét. Mindent teljesen leromlott állapotban. Én másfél évig a kemping egyik faházában laktam, a gazdasági vezetőnk, az idegenforgalmi felügyelőnk még mindig ott él.

— *Ez azt is jelenti, hogy nem környékbéliek.*

— Itt nem terem diplomás ember. Idetelepíteni is nehéz. Az igazgatóhelyettesi pályázatunkra egyetlen jelentkező volt, az is alkalmatlan.

— *Mintha távol kerülnénk volna az eredeti kérdéstől* — jegyeztem meg, de Buzetzky pontosított:

— Még nem jutottam el a válaszig. Mi egy meghatározott irányba indultunk el, s hogy tíz, vagy húsz év múlva érjük el a célt, az nem csak rajtunk múlik, de addig következetesen meggyünk. Ilyen megfontolásból foglalkozunk a huculokkal is. A törzstenyészet óvása országos fontosságú, de a ménest egyszer majd idegenforgalmilag is hasznosítani tudjuk. Az idegenforgalom pénz hoz, munkaalkalmat terem, s egyszer talán nem neheztelnek majd ránk azok sem, akiknek mostanában beavatkozunk az életébe. Bár mindig finoman szólunk, tudjuk, hogy a nagy elképzeléseket csak úgy vihetjük véghez, ha a hangulat mellettünk van.

— *Jól haladnak?*

— Sok küszködéssel, lépésenként. Aggteleken épül a szennyvízcsatorna, Jósvafőn sincs még, de onnan nem szivárog a barlangok felé a szennyvíz. A tanács megoldotta a rendszeres szemétszállítást, s a megfelelő elhelyezést. Tárgyalunk a Tengerszem Szálló átvételéről, megkapjuk az aggteleki büfét, mihelyt lejár a bérlete, s a télesztől földet veszünk, hogy bővíthessük a kempinget. Megkértük az engedélyt utazási irodára is.

Visszatérve a Tohonya-

völgyből Jósvafőre, elkannyarodtunk a Tengerszem Szálló felé, ahol a szálló kivételével már minden épület a nemzeti park tulajdona. A szálló vezetőnőjét, *Csapó Attilánét*, az oldalépületbeli irodában találtam meg. Mutatta: hiába szép az idő, kétharmadrészt üres a busznyi embernek elegendő szálló. A vállalat télre be is zárta, hiszen drága a fűtés, ezért azután rengeteget romlott az épület állapota, festeni kellett, javítani a tetőt.

Nyertek, veszítettek?

A másnapi látogatáskor soroltam a tanácselnőknőnek, miket hiányolnak az aggtelekiek.

— A csatornatársuláshoz, ha már a többség megszávalta, mindenkinek csatlakozni kell. Én egyetértek a kispénzü idősékekkel, és más is egyetértett, ezért az a módszer: akinek a nyugdíja meghaladja a 2620 forintban megjelölt alsó határt, az is kaphat fizetési halasztást. A költségekből egyébként a legkisebb rész a lakosságé, hétszer annyit, 21 milliót ad az OKTH a barlangok érdekében, 13 milliót a vízügy, hatot a megyei tanács. Ami a gyógyszerterápiát illeti, ilyen nagyságú költségekben más-hol sincs. Egy évig nem volt körzeti orvosunk, most már van, s neki házipatikája. Az igazi gond, hogy a nyolc kilométerre lévő Ragályon sem megoldott a gyógyszerellátás, ezért zárva az ottani patika. Végül: egy ABC-t tervez a nemzeti park, lent a kemping mellett.

— *Olvastam a lapokban, hogy itt Aggteleken tartott ülést a térség készülő rendezési tervéről a megyei tanács végrehajtó bizottsága. Hogyan szerepel abban a két község jövője?*

— Nem tudom. Nem hívtak meg az ülésre.

— *A két község nyert azaz, hogy egy vonzó nemzeti park öleli körül?*

— Inkább úgy mondanám: nyerni fog. Amint szemmel látható lesz a fejlődés. Ha az idegenforgalmat sikerül fellendíteni, ha több lesz a munkalehetőség. Majd utólétező díjat szedhetünk, ezt kifejezetten az idegenforgalom érdekében használjuk fel, például ebből tudunk adni a benzinkút bővítéséhez is.

Később lementünk a Baradla cseppköveit fényképezni, majd ismét Buzetzky Győzöt kerestük.

A zárt ajtó mögül a már megismert hangszálynázó ordítófogadott.

— *Telefonál?* — kérdeztem a babaarcú titkárnőtől. Ő bólintott.

SZÖLLŐSI FERENC

Fotó: KERÉKES GÁBOR